

וְאָמַרְתָּ בַּיּוֹם הַהוּא אֹדֶךְ יְהוָה כִּי אָנַפְתָּ בִּי יֵשֶׁב אַפְךָ
 וּתְנַחֲמֵנִי: הִנֵּה אֵל יִשׁוּעָתִי אֲבִטַח וְלֹא אֶפְחַד כִּי־עֲזִי וְזִמְרַת
 יְהוָה יְהוּה וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה: וּשְׂאֵבֶת־מַיִם בְּשִׁשׁוֹן מִמְעוֹנֵי
 הַיִּשׁוּעָה: וְאָמַרְתָּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ בְּשֵׁמוֹ
 הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילָתוֹ הִזְכִּירוּ כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ: זָמְרוּ יְהוָה
 כִּי גָאוֹת עָשָׂה מִיַּדְעַת זֹאת בְּכָל־הָאָרֶץ: צַהֲלֵי וְרַנְּי וּשְׁבַת
 צִיּוֹן כִּי־גִדּוֹל בְּקִרְבָּךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

מודעת

2

א. אודך ה' כי אנפת בי. דרש רב יוסף, מאי דכתיב אודך ה' כי אנפת בי
 [מפני שכעסת עלי אני מודה לך שלטובתי היה] ישוב אפך ותנחמני, במה הכתוב מדבר,
 בשני בני אדם שיצאו לסחורה, ישב לו קוץ ברגלו לאחד מהם [ולא יכול לצאת],
 התחיל מחרף ומגדף א', לימים שמע שמע שטבע ספינתו של חבירו בים, התחיל מודה
 ומשבח, לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני, והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב
 [תהלים ע"ב י"ח-יט] "עושה נפלאות לבדו" [הוא לבדו יודע שהוא נס אבל בעל הנס אינו מכיר]
 "זכרוך שם כבודו לעולם" אפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו.
 (נדה ל"א א', מדרש תהלים שוחר טוב קל"ו, ילקו"ש ח"ב רמז תי"ז,
 תתפ"ג, וראה מדרש תהלים שוחר טוב קי"ח)

(1) (2)

3

ולעד"ן לדקדק מאי קשיא לרב יוסף בפסוק שאמר במה הכתוב מדבר. ולמה לא
 יפרש הכתוב כמו שפירשתי מקושר בפ' הקודם ומנא ליה לפרשו בשני בני אדם וגו'.
 ונראה שהוקשה לו בפסוק ראשונה או' אודך ה' שלא יצדק באניפה הודאה אלא
 צרוק דינו לומר הצור תמים פעלו לא לשון הודאה. שלזה נדחק הראב"ע ואמרו
 אנפת כמו אעפ"י כדבסמוך גם הוקשה לו תיבת בי די שיאמר אודך כי אנפת תיבת בי
 למה ועוד תיבת אפך מיותרת ועוד תשוב תנחמני מ"ל לז"א במה הכתוב מדבר כדי
 שיצדק בכל חלק מאשר דקדקתי לזא' בשני בני אדם וגו' שבישיבת הקוץ לא הצדיק
 הדין אדרבא חרף וגדף אמנם ההודאה הודה כשנטבעה הספינה של חבירו וטבע
 חבירו אז אודך לעתיד הודאה גמורה שאנפת לשעבר בי בפרטות בקוץ ברגלי ולא
 בחברי שזהו נס פרטי וצריך הודאה פרטית על מה שאנפת בי שהיה סבה לשלא אלך
 וכשישוב אפך פעם שנית דהיינו להטביע הספינה אז תנחמני על הקוץ שברגלי
 והפעם הראשונה היה אף בקוץ רגלי והשנית ישוב אפך להטביע הספינה כאמור
 ותנחמני על הקוץ שלטובתי לקיתי ברגלי

4

או יאמר זה הענין יותר רחב
 שהכוונה לומר בהיות לבי נכון ובטוח שישוב אפך על כל פנים ותנחמני על כן מאז
 שאנפת בי אודך על מה שעתידי הוא שישוב אפך ותנחמני כי ידעתי כי לא יבצר מזה
 וזהו אודך ה' כאשר אנפת בי ישוב אפך וגו' וקודם שישוב אפך בעודי באף אשר
 אנפת בי אודך וזהו על דרך מה שפירש בכלי חמדה בפסוק מהולל אקרא ה' קודם
 שנושעתי מאוייבי זה שאמר מן אויבי אושע אני מהלל לשם יתברך כי נכון לבי
 שאושע ולכן אני מסדיר שבחו של מקום ואחר כך אושע מן אויבי.

5

וְהִתְקַבְּלוּן אִיְקָפָן חֶבֶת בְּחִרְנָא מִבְּחִירֵי צְדִיקָא :

6

וראיתי לפרש בזה, מאמרם ז"ל (ראה מגילה י"ז
 א', שו"ע או"ח סימן תכ"ב ס"ו) הקורא הלל
 למפרע לא יצא..., דהיינו לאחר שנתגלה לו שנעשה
 לו נס אז הוא משבח ומהלל למפרע את הבורא
 יתברך שמו, בזה לא יצא, כי באמת צריך ליתן
 שבח והודיה על כל גל וגל, ולהיות בכשתון חזק,
 כי כל דעביד רחמנא לטב עביד.

7

כי ירחיב לבס על ידי ישועה הכאה להס וימגלו להס רזי
 התורה שנסתתרו בגלות ע"י הארות :

7

ואמר רבה בר חיננא [סבא] משמיה דרב יהמתפלל כשהוא כורע
 לזרע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם אמר שמואל מאי מעמא דרב דכתיב ז'ה'
 זוקף כפופים מיתיבי מ'פני שמי נחת הוא מי כתיב בשמי מפני שמי כתיב אמר
 ליה "שמואל לחייא בר רב" בר אוריין תא ואימא לך מלתא מעלייתא דאמר
 אבוך הכי אמר אבוך כשהוא כורע בברוך כשהוא זוקף זוקף בשם.
 רב ששת "כי כרע כרע כחזרא כי קא זקיף
 זקיף כחוייא:

ב"ב 102

9

דחנן בר בא אמר לחברייא נימר לכוון מילתא טבא דחמית לרב עביד ואמריתה קמיה דשמואל
 וקם ונשק על פומי *ברוך אתה שוחה בא להזכיר את השם זוקף. שמואל אמר: אנא אסרית
 מעמא ה' זוקף כפופים.

ב"ב 102

כשהוא כורע כורע
 בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם ובגמ'
 פריך והא כתיב מפני שמי נחת הוא
 והכא קאמרין זוקף בשם ומתוך מי
 כתיב כפי שמי אלל מפני שמי
 דמשמע קודם שיזכיר השם דהיינו
 כשמוכר נרוך והטעם להיות כורע

בברוך ולזוקף בשם מפני שבשעה שכורע מראה הפחד והיראה שיש מלפניו וכשזוקף מראה הנטמון שיש לו בו בכל ענינו שיעיב אליו וזה תלוי
 בזה שמי שירא מהש"י הוא נוטח בו כענין שנאמר ביראת ה' מבטח עון (משלי י')

ב"ב 102

קסה. כשהוא כורע כורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם,
 שנאמר "ד' זוקף כפופים". דרך השלמות הוא, שבשעה שעדיין
 לא הגיע האדם לשלימות מעלתו ישנם בו (הרבה) [עוד כמה]
 כוחות רעים, שצריך לכפותם ולכופפם. ע"כ דרך השלימות הוא
 להכנס דרך הפתח הצר. אמנם כל אלה הנה רק בשעה שהוא
 מחזיק בהצעות, אבל כאשר יבא אל התכלית, שהיא ידיעת ד'
 באמת, אז ירגיש בעצמו כי ע"י הוספת העבודה מתגדלים
 ומתגברים כל כוחות נפשו, מאחר שנהפכו לטוב. ע"כ מראה, כי
 אמנם ההכנעה ושכירת הכוחות נחוצות לעבודה, אבל אין זה
 כ"א בתור הכנה אל התכלית. אבל התכלית היא להאיר באור ד'
 ברכ עז וחדוה, ושם כל כוחות נפשו מזדקפים ועומדים ברכ אמן
 וכח חיים אדיר ונעלה. ומה שאמר¹ "מפני שמי ניחת הוא", רק
 מפני שמי, בעסקו בהדרך לכבוש הכוחות הרעים המעכבים
 מהשלימות של ידיעת שם ד', אבל בשמי לא כתיב, כ"א
 "אשגבהו כי ידע שמי"². ושורש הרבר הוא מפני שנפש האדם
 היא טובה בעצם, וכל דבר טוב ראוי הוא להוסיף בו אמן
 ולחזקו, והרעות שבה אינן כ"א מקריות מחשכת הגוף, ע"כ
 כאשר כבר נצח וטיהר את המקרים, כל מה שמוסיף אומץ הוא
 מוסיף טובה, א"כ אין הטובה השלמה חולשת הנפש, כאשר
 יציירו המציירים יראה מחסרי חכמה, כ"א עז הנפש וישועתה
 באלהים חיים.

ז"ל 102